

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Szatmári Mór

Cím: Építészeti izléstelenségek

Forrás: Magyarország

Bp.

1915 VII. 18

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tá

72

Hely

Idő

1915

Személy

Helyszám

Építészeti izléstelenségek

Írta: Szatmári Mór.

Ambátor mostanság csak a háború, meg a háborúval összefüggő kérdések izgadják a közvéleményt, mégis igen figyelemreméltó az a felszólalás, mely Budapest székesfőváros közigazgatási bizottságának hétfői ülésén hangzott el a Budapesten szinte ordítva grasszáló építkezési izléstelenségekről. Bihari Mór bizottsági tag tette szavá a dolgot igen kemény, de teljesen jogosult panasz formájában és felszólította a székesfőváros vezetőségét, hogy tegyen valamit, még pedig szigorúan gyökeres módon, mert az építészeti izléstelenségek iszonyu barbársággal teszik tönkre Budapest szépségeit.

Bizonyos meglepődéssel veszem tudomásul Bárczy polgármesternek a panaszos felszólalásra adott válaszából, hogy a főváros urainak eddigelő nem volt semmiféle hatalmuk ahhoz, hogy beleszóljanak az izléstelenségekben duhajkodó némely építési vállalatok munkájába. Szinte beleszédülök abba a gondolatba, hogy a mi szépséges fővárosunk utcái és terei eddig szabad prédái voltak az építési szeszélyeskedéseknek, melyek olyan palotákat produkáltak, hogy a jóízű ember fogcsikorgatva nézi rettenetes bárdolatlanságukat.

„Sem a városnak, sem pedig a köznyilvánosság tanácsának — mondja a polgármester — nem állott eddig módjában, hogy az épületek

homlokzati kiképzésére befolyást gyakoroljanak és hogy a ríktóan izléstelen építkezéseket megakadályozzák.» De az új építési szabályzat már gondoskodik erről. Hála Istennek, csak hogy már legalább a jövőre gondoskodik, de az a baj, hogy a már felépített szörnyűségek ott éktelenkednek Budapest legszebb utcáin és terein.

Európa egyetlen nagy városában se engedik szabadjára az építési művészet kísérletezéseit, úgy, mint eddig engedték Budapesten. Mindenütt gondoskodnak arról, hogy az új építkezések, különösképpen a monumentálisabbak, ne csak összhangzásban legyenek stílus és izlés dolgában a már meglévővel, hanem hogy a jövőben kialakulandó külső képnek is már bizonyos irányt adjanak. Budapesten erre a gondoskodásra nem voltak se emberek, se intézmények. Nagy körutjainkon és tereinken meglátszik, hogy Budapest rohamos gyorsasággal fejlődött nagygyá és e rohamos gyorsaságban csak egy gondolat vezette az építési vállalkozást: a spekuláció, mely arra irányozódott, hogy minél jobbedelmézőbbé tegye a házakat. A szépséggel, az izléssel nem törődött. Nagyobb baj ennél, hogy a főváros se törődött vele.

Eddig nem a magyar művészetet bünt, mert a budapesti középületek nagy száma tesz tanuságot arról, hogy a magyar építészekben van invenció, van izlés arra, hogy igazán szépet és nagyszerűt alkossanak. Alkotnak is eleget, de azután az izlésbeli szertelen-

kedés, a szinte abszolút rutságba szerelmes bolond szeszély, odafurakodott a legszebb építészeti alkotások mellé és beépítette a szomszédos telket valami rettenetes abszurdummal. Egy-egy ilyen ríktóan izléstelen ház vagy intézeti palota azután tönkreteszi egész utcák képét, egész terek szimétriáját.

Az ember elbámul egy-egy ilyen ház látára. Nem tudom megérteni, hogyan jött létre, hogyan nyerhette meg az okatlan terv a házépítő gazdag ember vagy intézet fetszését. Csodálatos módon összefogott itt az építész bolond szertelensége az építető izlésbeli foggyatékoságaival. Csak legyen az épület minél nagyobb és minél cifrább! A cifraságba szerehires izlésbeli perverzitás gyönyörködik azután abban, hogy az épület valósággal kiabál, kikiabálja a maga rutságát.

Mi szegény szegények, akik nem építhetünk magunknak palotákat Budapesten, azaz az illúzióval kárpótoljuk magunkat, hogy mégis gazdagok vagyunk, mert Budapest a miénk is. Es szeretjük ezt a várost és büszkék vagyunk rá, hogy ez a város Magyarország fővárosa, melyet már a jóságos természet ellátott olyan szépségekkel, amikre méltán irigyek a külföldiek, ha valahogyan eljuthatnak ide és csodálják Budapestet. Ez a város tehát nem lehet az izléstelenkedő építészet kísérletező helye. A mi fővárosunkat, a mi büszkeségünket ne rondítsa be se szabadjára eresztett spekuláció, se építési szeszélyeskedés. Ebben van az oka is, a magyarzata is annak, hogy tiltakozunk mindenféle

magánvállalkozás olyan tulzásai ellen, melyek kimondhatatlan kárára vannak a mi Budapestünk, a mi dédelgetett ragyogó fővárosunk szépségének. Es ebben van az oka is, magyarázata is annak, hogy mélységesen megütközvén az ezzel törődő intézményes gondoskodás eddigi hiányán: követeljük, hogy ezután ez az intézményes gondoskodás minél hathatósabb és minél alaposabb legyen.

Ha valaki, akár építész, akár gazdag építető, a maga ízlése szerint kísérletezni akar, hát keressen magának telket tanyán, pusztán és ott azután csináljon, amit akar. De itt, Budapesten ne botránkoztassa a jó ízlést és ne rakjon csupa ragyát, szemölcsöt a mi fővárosunk ábrázatára.

Különösen az utóbbi esztendőekben kapott lábra Budapesten az építészeti ízlés elfajulása. Epp most, amikor a rohamos fejlődés nagy processzusa után már vigyázni kellene a formákra. Epp most, mikor Magyarországon is egyre diadalmasabban érvényesül már a képzőművészet minden ága és ezek közt e művészetek legnehezebbje, legkomplikáltabbja: az építés művészete is. Epp most, amikor a művészetek fejlődésének, sőt mondhatnám, kifejelettségének hatásai alatt mi is valamennyien tudóivá és megértőivé lettünk már annak, hogy mik az igazán szép és igazán ízléses dolgok s ennél fogva tisztelesen, százszorosán sért bennünket az ízléstelenség.

Budapest szépsége érdekében még szerencse, hogy az utóbbi esztendőekben és most a háboru alatt megroppant a nagy építési kedv, mert különben, csak a jó Isten tudja, mit mivelt volna itt az ízlésbeli perverzitás. És még nagyobb szerencse, hogy a főváros urai is — kissé elkésettén ugyan — mégis észbe kaptak és már gondoskodtak intézményről is, mely gátat vehet az építési monstruozitásoknak. De úgy vélem, hogy itt nem elegendő a jóakarat és nem elég holmi új építési szabályzat. Sem az ízlést, sem az ízléstelenséget nem lehet konkretizálni és így szabályzatba belefoglalni. Gondoskodni kell arról, hogy minden építési tervet ahhoz értő emberek, igazán művészek bírálják meg és könyörtelenül dobják el, ha beleütközik az utca harmoniájába, a tér szimmetriájába, vagy az általánosan megállapítható jóízlésbe. Sőt lehetne gondoskodni arról is, hogy bizonyos helyeken, főképp tereken, csak bizonyos nagy-

ságban, formában, stílusban szabadjon építeni akár magánosoknak, akár társaságoknak, vagy az államnak.

Annyi jeles, annyi kipróbált kitűnő magyar építész van, aki nagyszerű alkotásokkal már dicsőséget szerzett magának és büszkeséget Budapestnek, hogy a főváros urai nem szűkölködhetnek kitűnő szakértőkben. Ezeket meg kellene hallgatni, ezeknek tapasztalását és tudását kellene hasznosítani annál az új építési szabályzatnál. Sőt, igen üdvösnek tartanám, ha ezek a mi kiváló építő-művészeink a nagy nyilvánosság előtt szóval és írásban elmondanák véleményeiket és valahogyan kioktatnák a nagy közvéleményt is arról, hogy milyennek kell lennie az olyan épületeknek,

melynél az építő-művészet két nagy tényezője: a teória és a gyakorlat összhangzatosan érvényesül.

Igy talán még meg lehetne menteni Budapestet az építési ízléstelenség barbárságaitól.